

Til lovavdelingen
Justis- og beredskapsdepartementet

Deres ref: 22/2155-JAGL

Vår ref: 22/2811-ANO

Dato: 11. april 2022

Hørings svar fra Fagforbundet på høringsnotat om midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina med rett til midlertidig kollektiv beskyttelse

Krigen i Ukraina skaper behov for å handle raskt og få på plass ett godt og nødvendig apparat rundt flyktningene som kommer til Norge. I en ekstraordinær situasjon er det ikke alltid mulig å ivareta alle behov for tiltak i eksisterende tilbud og midlertidige tiltak er alternativet.

Høringsnotatet viser at det er gjort gode vurderinger, forslagene er ikke mer omfattende enn det er behov for. Fagforbundet støtter derfor i all hovedsak forslagene til midlertidige lovendringer som ligger i høringen, men har noen innspill til lovendringene.

Fagforbundet organiserer mange yrkesgrupper som har stått i en krevende arbeidssituasjon gjennom pandemien og vi finner det derfor nødvendig også i denne høringen å gi noen innspill knyttet til kapasitet, kommuneøkonomi og oppfølging av arbeidet offentlig sektor nå står overfor.

Lovendringer knyttet til oppvekstsektoren

Fagforbundet vil legge vekt på at Norge må sikre barns rettssikkerhet. Norge skal ta imot barn og unge fra Ukraina på en god måte. Derfor er vi bekymret for å svekke lovmessige krav og standarder i en sektor hvor vi trenger mer kontroll over både kvalitet og finansiering. Vi ser at verken skoler eller barnehager i pressområder har ledig kapasitet i en grad som kan dekke behovet.

I en avveining av å sikre barn og unge et tilbud og dagens krav til etablering av barnehager og skoler, bør barn og unges behov for et tilbud være avgjørende for å akseptere midlertidige løsninger. Vi vil allikevel anbefale at alternative løsninger som åpne barnehager vurderes som et tilbud mens man bygger opp nødvendig kapasitet.

Lovendringer knyttet til barnevern

Fagforbundet støtter forslaget om å endre enkelte lov- og forskriftsfestede tidsfrister knyttet til vedtak og tiltaksplaner, når dette er nødvendig etter en faglig vurdering. Vi ser også at det kan være behov for å øke varigheten av midlertidig godkjenning av omsorgssentre fra 6 måneder til 12 måneder, når det kommer mange barn med behov for slik plassering samtidig. I tråd med dette ser vi at midlertidig godkjenning kan måtte fornyes.

Vi støtter departementet i at midlertidig godkjenning kun skal gis der det vurderes å være faglig forsvarlig overfor beboerne. Departementet understreker at Bufetat hele veien har et ansvar for løpende kontroll og kvalitetssikring med omsorgssentrene. Fagforbundet er enig i at denne oppgaven skal fylles av Bufetat, men vil påpeke at dette krever ressurser, og det i en allerede presset situasjon.

I kombinasjon med at det foreslås å lempe på kravene om antall tilsyn fra statsforvalter er vi bekymret for om kvalitetssikringen av omsorgssentre med midlertidig godkjenning vil være god nok. Vi ber derfor om at det tilføres ekstra ressurser til Bufetat slik at de kan ivareta denne rollen.

Flere av regelendringene som foreslås vil gjelde alle barn som mottar hjelp fra barnevernet. Det er avgjørende at dette forblir en midlertidig ordning, og at alle unntak begrunnes og dokumenteres. Unntak skal ikke bli regelen. Vi er derfor positive til at barnevernet skal orientere statsforvalteren i de tilfeller hvor unntaksbestemmelsene tas i bruk. Dette vil være med å danne grunnlag for statsforvalterenes prioritering av tilsyn i perioden regelverket varer.

Det forslås at Bufetat også skal kunne benytte private hjem i tillegg til omsorgssentre. Fagforbundet støtter dette, og understreker etatens rolle i godkjenning, opplæring og oppfølging av disse hjemmene. Barn på flukt har gjerne med seg tung bagasje, og mange vil trenge særlig tett oppfølging. Da er viktig at hjemmene som tar imot barna støttes i dette oppdraget. Vi støtter derfor at det ikke foreslås mulighet for unntak i disse tilfellene. Det er også viktig at statsforvalteren kan føre tilsyn med disse hjemmene.

Fagforbundet er skeptiske til forslagene om å lempe på lovfestede tilsyn fra statsforvalter med omsorgssentre, familiebaserte botilbud og fosterhjem. Særlig når det nå åpnes for økt bruk av midlertidig godkjenning av omsorgssentre over tid og at man ønsker å lempe på krav om opplæring av fosterforeldre før barna flytter inn. For oss virker det som om behovet for tilsyn økes, og at man heller må tilføre ekstra ressurser slik at statsforvalterne kan ivareta sin tilsynsplikt også i en situasjon med økt oppgavebyrd. Departementet mener man ikke lemper på tilsynsplikten, men gir økt fleksibilitet i hvordan tilsyn skal utføres. Dette er Fagforbundet svært skeptiske til. Grunnen til at tilsyn utføres som besøk er fordi man får et helt annet inntrykk ved å være til stede fysisk og samhandle med fosterforeldre/ansatte fysisk. En telefonsamtale eller annen elektronisk oppfølging vil ikke kunne erstatte dette fullt ut.

Vi vil minne om at barn på flukt er i en særlig sårbar situasjon, og tilsyn er et viktig virkemiddel for å ivareta deres rettssikkerhet og sørge for at de får den omsorgen de har behov for. Departementet skriver at statsforvalterne skal kunne gjøre faglige vurderinger av hvor behovet for tilsyn er størst. Vi mener denne åpningen for skjønnsmessige vurderinger kan føre til at barnas rettssikkerhet ikke blir tilstrekkelig ivarettatt. Derimot støtter vi departementet i at tilsynskravet overfor barnevernsinstitusjoner opprettholdes, men mener altså at dette også må gjelde for omsorgssentre og familiebaserte botilbud.

Fagforbundet støtter departementet i at godkjenningsreglene for fosterhjem opprettholdes. Vi er derimot bekymret for konsekvensene av forslaget om å gjøre unntak fra kravet om å gjennomføre nødvendig opplæring før fosterbarnet flytter inn. Våre medlemmer som er fosterforeldre, melder om lite opplæring og oppfølging i ordinære tider. De føler seg ofte alene om oppgaven, noe som fører til unødvendig slitasje og frustrasjon. Fosterforeldre som skal ta imot barn på flukt fra krigen i Ukraina vil trenge særlig grundig opplæring og oppfølging for å ivareta barna på best mulig måte. Vi mener derfor man ikke bør lempe på kravet om opplæring før fosterbarnet flytter inn, men heller ser på mulighetene for å få på plass opplæringstilbud som kan ta unna flere fosterforeldre på kortere tid. Det kan ta litt lenger tid før barna kan plasseres, men vil samtidig bidra til at barna flytter inn i hjem som er best mulig forberedt på å ivareta dem.

[Lovendringer knyttet til helsetjenester](#)

Regjeringen foreslår relativt vide unntak fra flere bestemmelser i helselovgivningen. Flere av forslagene, som unntak fra retten til fritt behandlingsvalg, er helt ukontroversielle. Likevel innebærer

forslagene samlet sett en betydelig reduksjon av pasienters rettigheter, særlig i spesialisthelsetjenesten. Vi er på vei ut av en pandemi med et betydelig etterslep på flere områder.

Der det er mulig må vi unngå en lignende situasjon på nytt. Endringene legger også et betydelig ansvar på helseforetak og kommuner til å sikre at pasienter får nødvendig behandling innen rimelig tid, og at økte ventetider ikke innebærer tap av prognose. I tillegg er det betydelig handlingsrom som ikke innebærer unntak fra rettigheter, men heller bedre utnyttelse av tilgjengelig kompetanse og kapasitet.

En mulig konsekvens av betydelige omprioriteringer i spesialisthelsetjenesten kan også være økt sykefravær generelt på grunn av økt ventetid for ikke-livstruende tilstander. Derfor er det viktig at man vurderer andre løsninger før man gjør denne typen endringer.

Rett til fornyet vurdering

Departementet foreslår å midlertidig kunne gjøre unntak fra retten til fornyet vurdering etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-3. Ved en slik endring er det nødvendig å presisere at pasientene senere må kunne få en ny vurdering når rettigheten gjeninnføres.

Rett til kontaktlege, koordinator og barnekoordinator

Departementet foreslår å midlertidig oppheve retten til kontaktlege, koordinator og barnekoordinator.

Fagforbundet vil påpeke at pasienter som kommer fra et annet land, som hverken kjenner til systemet eller språket, har et økt behov for å ha en fast kontaktperson under behandling av alvorlig sykdom. Dersom retten til kontaktlege oppheves må man ha klar et alternativ, sånn at man sikrer den samme, gode informasjonen og kontinuiteten gjennom behandlingsforløpet.

De nye forslagene til koordinator og barnekoordinator som trer i kraft 1. august 2022 vil bidra til å forbedre tjenestene. En midlertidig utsettelse av retten til en koordinator kan kanskje være hensiktsmessig, men å utsette retten til en barnekoordinator med den begrunnelsen at det kommer en strøm med asylsøkere er vanskelig å støtte. Barn på flukt har et særlig vern, og barn som har et behov for helsetjenester har kanskje i enda større grad behov for den funksjonen en barnekoordinator vil utgjøre. Skal man gjøre unntak fra denne rettigheten er det svært viktig at man har et fullgodt alternativ som kan ivareta disse barna.

Kapasiteten i helsetjenesten og oppvekstsektoren

Bruk ledig kapasitet

Fagforbundet understreker også betydningen av at nasjonale myndigheter bruker en oversikt over hvilke kommuner som har ledig kapasitet på barnehageplasser. Her er det et løsningsrom gjennom å bruke kommuner som har ledig kapasitet fordi de f.eks. har hatt redusert barnetall.

Arbeidet med å, som det sies i høringsnotatet, "å vurdere tiltak som kan avlaste eller øke kapasitet i den kommunale helse- og omsorgstjenesten" må prioriteres. Særlig oppmerksomhet mot kapasitet innen psykososial hjelp og allmennlegetjenester er bra og nødvendig, men vi vil oppfordre til at det tenkes helhetlig omkring kapasiteten helsetjenestene.

Rekrutteringsutfordringene i helsetjenestene er godt kjent. Fagforbundet mener at den ekstra belastningen som eventuelt mange nyankomne flykninger representerer, bør være et insentiv til å sette fart i og prioritere arbeidet med kompetanseplanlegging og oppgavedeling, slik at de

personellressursene man har kan utnyttes bedre.¹ Det bør også legges mer krefter i rekruttering og arbeidet med heltidskultur. Fagforbundet vil oppfordre til at det ses på muligheten til å styrke flere av tiltakene under Kompetanseløft 2025 med friske midler.

Fagforbundet vil understreke at kapasitetsøkning ikke må gå på bekostning av, men snarere være et insentiv til, å øke kompetansen i tjenestene. En særlig prioritering bør, som nevnt, være opplærings- og kompetansetiltak i hele tjenesten for å håndtere mennesker med traumatiske opplevelser, eventuelle språkbarriere og kulturforskjeller. Fagforbundet vil også understreke at arbeidslivets spilleregler, trepartssamarbeidet og involvering av partene nasjonalt og tillitsvalgte lokalt, må ligge til grunn for de tiltakene man fatter.

Bruk flyktingenes kompetanse

Voksne fra Ukraina som har en pedagogisk-utdanning må sikres at de får tilbud om norskopplæring og forståelse og opplæring av den norske barnehage tradisjonen. Her under forståelse av barnehagens verdigrunnlag jf. barnehageloven og rammeplanen.

Blant de nyankomne vil det antagelig også være helsepersonell. Fagforbundet har ikke til hensikt å svekke kravene til autorisasjon/lisens. Kravene for å få lisens/autorisasjon skal ikke settes lavere enn det som ellers gjelder. Det bør imidlertid gjøres et grundig arbeid raskt, for å se om det for eksempel er mulig å etablere flere ordninger for kompletterende utdanning for folk med fluktbakgrunn og andre kompetansehevende tiltak. (Særlig retta mot språkopplæring og språkkompetanse) Kapasiteten i tjenestene tatt i betraktning er det bra om flere, så raskt som mulig kan bidra mer i tjenestene. Det kan også være hensiktsmessig å styrke direktoratets kapasitet med hensyn til saksbehandling, slik at nyankomne med jevn god kompetanse ikke må vente unødvendig lenge på å få sine saker behandlet.

Økonomisk forutsigbarhet

Fagforbundet legger til grunn at det er forståelse for at oppvekstsektoren og helsetjenestene over lang tid, i og med pandemien, har vært utsatt for stort press. Det må vises stor vilje til å sørge for de midler og den kompetanse som kreves for å håndtere et stort antall nyankomne flyktninger. Vi vil særlig understreke behovet for kompetanse i alle ledd med hensyn til å håndtere mange mennesker med traumatiske erfaringer, språkvansker og kulturelle barrierer

Departementet sier i høringsnotatet at de *«legger til grunn at den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten fortsatt vil klare å sørge for grunnleggende forsvarlige helse- og omsorgstjenester om svært mange fordrevne fra Ukraina ankommer Norge.»* Slik Fagforbundet har forstått det innebærer statusen med midlertidig beskyttelse at Ukrainske flyktninger i prinsippet har den samme retten til helsetjenester som norske statsborgere (med noen unntak og spesifiseringer som er nevnt i dette høringsnotatet). Det vil selvfølgelig øke belastningen på tjenestene, og vi vet fra både medlemsundersøkelser og tilbakemeldinger fra tillitsvalgte og medlemmer, at det stadig er slik at man lever litt med ettervirkningene av koronaepidemien. Belastningen har over lang tid vært stor og omstillingene mange.

Trygge kommuner gir bedre tilbud

Kommunene som gjør en ekstraordinær innsats, må være trygge på at økonomien ikke rammes. Så langt synes det som om vurderingene av de økonomiske og administrative konsekvensene ivaretar dette. Fagforbundet ønsker allikevel at regjeringen nedsetter en arbeidsgruppe som følger arbeidet

¹ <https://oppgavedeling.pleiar.no/>

for å gå gjennom hvilke typer utgifter og inntekter som blir påvirket av fordrevne fra Ukraina, og gi et anslag på hvor mye de ulike typene utgifter og inntekter utgjør. Samtidig må det sammenholdes med gitte bevilgninger.

Eksempel på deltagere:

Arbeidsgruppen består av representanter fra Kommunal- og distriktsdepartementet, Finansdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, kommunesektoren og KS.

Tolketjenester

Fagforbundet vil understreke at offentlige myndigheter *først må* forsøke å bestille kvalifisert tolk etter tolkelovens bestemmelser for å ivareta rettssikkerheten. Vi frykter at det ikke er vurderingen av forsvarlighet som avgjør om man kan vente til kvalifisert tolk er tilgjengelig. Det er allerede i dag et problem at man bruker ukvalifiserte tolker på tolkeområdet.

11.04.22

Lars Erik Flatø
daglig leder

Andreas Olsen
nestleder, politikk- og samfunnsavdelingen